

najslabše ohranjeno. Veliko gradiva je bilo uničenega ali izgubljenega. Zato je gradiva o MDB in MDA malo, sezname brigadirjev pa so marsikje sploh prava redkost. Precej gradiva mladinske organizacije na občinskem nivoju se še vedno nahaja pri ustvarjalcih, največkrat zaradi pomanjkanja prostora v arhivskih ustanovah. Zaradi tega obstaja možnost, da ustvarjalci hranijo gradivo o MDB in MDA ter s tem tudi sezname brigadirjev.

Pokrajinski arhiv Maribor hrani za obravnavano obdobje le en fond in sicer gradivo OK LMS Maribor za čas od leta 1955 do 1965, gradivo do leta 1955 pa za to območje ni ohranjeno. Seznamov brigadirjev ni, pojavijo se šele v novejšem gradivu.

V Zgodovinskem arhivu Ptuj hranijo gradivo okrajnega in občinskega komiteja Zveze mladine Ptuj za čas od 1948 do 1960. V okviru teh fondov se nahajajo sezname brigadirjev Ptujske mladinske delovne brigade, deloma tudi Vzhodno-Štajerske brigade za leta 1951, 1952, 1956, 1957, 1958 in 1960, ki sta sodelovali na delovnih akcijah Doboj – Banja Luka, Logatec – Gomilsko, Prem, Ljubljana – Zagreb in Lenart.

V Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici se nahaja tudi gradivo odborov oziroma komitejev mladinskih organizacij za obdobje 1944 – 1965 in sicer gradivo okrožnega odbora ZSM za Tolminsko ter okrožnega komiteja SKOJ za Tolminsko za leta 1944 do 1946, največji del pa tvori gradivo okrajnega in občinskega odbora oziroma komiteja LMS oziroma ZMS za obdobje do leta 1965. Za čas od leta 1945 do 1947 hrani ta arhiv tudi nekaj gradiva odborov in aktivov Zveze komunistične mladine Julijske krajine (ZKMJK) in Zveze antifašistične mladine Julijske krajine (ZAMJK), za tolminsko, bovško, kobariško in goriško območje. Zaradi organizacijskih in teritorialnih sprememb hrani Pokrajinski arhiv v Novi Gorici tudi del gradiva mladinske organizacije z idrijskega območja. Ohranjeni so sezname brigadirjev iz novogoriškega področja, ki so se udeležili nekaterih zveznih delovnih akcij (npr. Brčko – Banoviči) in delovnih akcij na novogoriškem območju (npr. gradnja Nove Gorice).

V Pokrajinskem arhivu Koper hranijo za obdobje 1945 – 1964 majhen del gradiva občinskega komiteja ZMS Piran za čas od 1959 do 1968, precej več gradiva pa je ohranjenega za fond OK ZMS Koper s predhodniki za obdobje 1945 – 1965. Gradivo o MDB in MDA je ohranjeno za obdobje po letu 1951, vendar se prvi sezname brigadirjev pojavijo šele z letom 1958. Za leta 1958 do 1964 je ohranjeno gradivo naslednjih mladinskih delovnih brigad: Darko Marušič, Karel Destovnik, Pinko Tomažič I., II., Štefan Kovač, Vinko Rodrišič VI., Kranjsko-kopske brigade in Ljubljanske brigade za leto 1958, Jože Srebrnič, Srečko Kosovel, Elvira Vatovec, Dragotin Kette in Boris Kidrič za leto 1959, Rudi Brkine, Bazoviške žrtve in Tone Tomšič za leto 1960, Anton Šibeljij in Janko Premrl za leto 1961, Miran Jarc in Janko Premrl za leto 1962, Jože Srebrnič, Darko Marušič in podatki o delovni akciji Skopje 1963 za leto 1963, Karel Destovnik, Srečko Kosovel in 14. divizije za leto 1964.

Zgodovinski arhiv Ljubljana hrani v Ljubljani

gradivo četrtnega odbora ZMS Ljubljana – Center za leti 1945 in 1946, ki vsebuje tudi sezname brigadirjev nekaterih ljubljanskih mladinskih delovnih brigad, nekaj seznamov komandnega kadra in nekaj seznamov odlikovanih in udarnikov iz nekaterih ljubljanskih srednjih šol v letih 1945 in 1946.

Enote Zgodovinskega arhiva Ljubljana za Gorenjsko s sedežem v Kranju, za Škofjo Loko in za Idrijo sicer hranijo večje ali manjše dele gradiva mladinske organizacije na svojem področju, vendar sezname brigadirjev niso ohranjeni.

Enota za Dolenjsko in Belo krajino s sedežem v Novem mestu pa hrani gradivo o MDB in MDA, ki vsebuje tudi sezname brigadirjev po posameznih brigadah, ki so se udeležile naslednjih delovnih akcij: Brčko – Banoviči 1946, Šamac – Sarajevo 1947, Novomeška delovna brigada Rog 1947, proga Dutovlje – Sežana 1948, avtocesta Zagreb – Beograd 1948, gradnja Nove Gorice 1948, gradnja avtoceste Nova Gradiška 1949 in Doboj – Banja Luka 1951.

Pregled ohranjenosti gradiva o MDB in MDA v drugih arhivih smo podali na podlagi spodaj navedene literature in dodatnih informacij, ki so nam jih posredovali posamezni arhivi. Ker je gradivo mladinske organizacije večinoma še neurejeno, ni bilo mogoče zbrati natančnejših podatkov o stanju tovrstnega gradiva.

LITERATURA

1. Metka Gombač, Gradivo mladinske organizacije po letu 1945 v Arhivu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, Arhivi VI, Ljubljana 1983, št. 1 – 2, str. 81 – 84. — 2. Liljana Ciglar, Gradivo družbenopolitičnih organizacij v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, Arhivi VI, Ljubljana 1983, št. 1 – 2, str. 55 – 57. — 3. Ivanka Zajc – Cizelj, Družbenopolitične organizacije in njihovo arhivsko gradivo na območju Zgodovinskega arhiva v Celju, Arhivi VI, Ljubljana 1983, št. 1 – 2, str. 59 – 61. — 4. Slavica Tovšak, Pregled fondov družbenopolitičnih organizacij v Pokrajinskem arhivu Maribor, Arhivi VI, Ljubljana 1983, št. 1 – 2, str. 62 – 63. — 5. Marija Hernja Masten, Pregled gradiva družbenopolitičnih organizacij in društev v Zgodovinskem arhivu Ptuj, Arhivi VI, Ljubljana 1983, št. 1 – 2, str. 91 – 93. — 6. Vlasta Tul – Jurij Rosa, Arhivsko gradivo društev in družbenopolitičnih organizacij na področju Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici, Arhivi VII, št. 1 – 2, str. 29 – 33. — 7. Arhivski fond in zbirke v arhivih in arhivskih oddelkih v SR Sloveniji, Beograd 1984.

Pregled gradiva o zaplembah, agrarni reformi in nacionalizacijah v Zgodovinskem arhivu Ptuj

Marija Hernja Masten

V referatu navajam tiste fonde, v katerih se nahaja gradivo, ki se nanaša na zaplembe, agrarno reformo in nacionalizacijo. Gradivo je možno najti še v drugih manjših fondih, zbirkah in privati, vendar se v referatu omejujem le na tiste fonde, v katerih so te kategorije gradiva bolj zastopane.

Največ gradiva je v upravnih fondih, vendar ne v Okrajnem ljudskem odboru Ptuj, pri katerem bi pričakovali največ gradiva in so pri njem delovale tudi posamezne komisije (za agrarno reformo, za zaplembe, za nacionalizacije), ki so bile zaradi aktualnosti predmeta ločene od ostale okrajne uprave in se njihovo gradivo žal ni ohranilo. Prav namenoma navajam gradivo v okviru okraja, da bi pokazala, v katerih resorjih je možno najti vse tovrstno gradivo in kako malo je ohranjenega.

Sodni organi so gradivo sproti izločali, tako ni najti niti pri njih zadev o tej problematiki, med delno ohranjenim gradivom, ki ga hrani Zgodovinski arhiv v Ptuj, pa še manj.

ARHIVSKI FONDI UPRAVE

Okrajni ljudski odbor Ptuj 1945 – 1957:

1945:

šk. 17 in 18: odločbe okrajne zaplembene komisije, urejene po delovodnih številkah

šk. 22 in 23: akti o zaplembah raznih imetnikov, urejeni po abecednem redu; nekaj spisov okrajne zaplembene komisije Ormož

šk. 31: okrajna agrarna komisija – popis posesti, ki zapadejo pod agrarno reformo (samo za dve k.o.)

1946:

šk. 22: okrajna zaplembena komisija, spisi in odločbe o zaplembah po abecednem redu

šk. 23: komisija za upravo narodne imovine, odločbe o zaplembah, A–Ž, evidenca zaseženih in zavarovanih imetij, sodbe: okrajna zaplembena komisija Ormož – dopisi o popisu premoženja

šk. 31: okrajna agrarna komisija – popisi posesti, ki zapadejo pod agrarno reformo

1947:

šk. 29: planska komisija, zaplemba imovine Hutter, Blanke, Kraker, Selinsehgg, Slawitseh, Kurest

1948:

šk. 41: oddelek za kmetijstvo in gozdarstvo – okrajna agrarna komisija – seznam zaplenjenih posesti na območju mesta Ptuj

šk. 50: poverjeništvu za lokalno gospodarstvo – nacionalizacije mlinov

šk. 76 a: okrajna komisija za agrarno reformo – odločbe o prehodu posesti agrarne skupnosti v SLP

1949:

šk. 11: tajništvo; Angelo Žigon, popis premoženja in ocenitev premoženja za ugotavljanje odškodnine za nacionalizacije; bolnica TBC – vknjižba lastninske pravice pri nacionaliziranih nepremičninah Bolnice križniškega reda v Ormožu

1950:

šk. 4: tajništvo – odločbe o zaplembi premoženja (1 mapa)

1951:

ni zaslediti tovrstnih spisov

1952:

šk. 7: referat za agrarno reformo; pritožbe zoper odločbe, prodaje hiš in drugega premoženja, last SLP, končne dodelitvene odločbe agrarnim interesom, izročitev gozdov GG, prošnje za vrnitev z agrarno reformo odvzete zemlje, prošnje za dodelitev agrarne zemlje in stavbnega sveta iz sklada SLP

šk. 16: knjige – delovodnik, odločbe o trajni dodelitvi agrarne zemlje, delovodnik agrarne komisije

1953:

šk. 2: ov. 3, spis 310 – agrarna zemlja, preklici, dodelitve in odločbe

1954:

ni zadev

1955:

ni zadev

1956:

šk. 3: šifra 0202, pritožbe zaradi KZS, razlastitve; 0211 menjave zemlje SLP; šifra 0213 zaplembe in vrnitve zemlje po nacionalizaciji; šifra 0215 arondacije;

šk. 4: šifra 0216 agrarna reforma; šifra 0217 – predpisi raznih pravic o zemljiških; šifra 0218 – viničarski odnosi; šifra 0219 – dodeljevanje gozdov

1957:

šk. 2: šifra 0211 – predpisi o nacionalizaciji in drugo; šifra 0212 – premoženjske zadeve; šifra 0213 – zaplembe premoženja; šifra 0214 – dodelitev agrarne zemlje in nacionalizacije

šk. 3: šifra 0215 – arondacije; šifra 0216 – vrnitev zemlje, agrarna zemlja, zemljiškknjižni predlogi; šifra 0219 – KZS, SLP z nakupi, evidenca KZS; šifra 0220 – promet z zemljišči

UPRAVA NARODNE IMOVINE PTUJ 1945 – 1951 : 15 škatel, 2 tm

Prve tri škatle vsebujejo spisovno gradivo te uprave, nekaj spisov okrajne zaplembne komisije, na podlagi katerih je sama izvedla nadaljnji postopek, razne nakaznice, spisek bivših posestnikov zaplenjene imovine, popis inventarja v skladiščih, popis stanovanj v zaplenjenih hišah, popis podjetij, prevzem okrajnih trgovin, seznam vlog oseb nemške narodnosti.

Nato so spisi urejeni po abecednem redu oseb, ki jim je bila zaplenjena imovina. Vsaka oseba ima dosje, v katerem je zelo pomembna dokumentacija, odločbe manjkajo, popisi premoženja so zelo skromni in površni.

OKRAJNA ZAPLEMBNA KOMISIJA

Gradivo te komisije za Ptuj ni ohranjeno, delno se nahaja v Mariboru, nekaj njenih spisov pa naj-

demo v gradivu OLO.

MESTNI LJUDSKI ODBOR PTUJ

1945 – 1952: 79 fasciklov, 46 knjig, 9,5 tm, sumarni popis

Ohranjenih je nekaj fragmentov.

fase. 16 – zaplemba nepremičnin nekaterih Ptujčanov – podroben seznam pravnomočnih odločb o zaplembah

41 – zaplenjene hiše v upravljanju MLO 1947

43 – zaplemba nepremičnin, uprava zgradb, gostinskih podjetij 1948

58 – zaplemba nepremičnin 1949 – 1951

Knjige 81/24 – MLO Ptuj–zemljiški sklad – zaplenjena imovina ter hasnovelei pareel 1947 – 1948

MESTNI LJUDSKI ODBOR ORMOŽ

1945 – 1952: 10 knjig, 20 škatel, 2,1 tm, sumarni popis;

škatala 204 – popis površin agrarne reforme 1946 – 1947; zapisniki in prošnje za dodelitev zemlje; – nekaj splošnih navodil, krajevni agrarni odbori

191 – vprašalne pole agrarnih interesentov, nekaj navodil o izvajanju dela in vodenja uprave narodne imovine – okrožnice

V fondih LOMO Ptuj in Ormož so samo nekateri spisi, ki so prišli iz višjih inštanca zaradi pritožb ali sprememb v zvezi z zaplemba ali agrarno reformo. Pri obeh fondih si lahko pomagamo samo z delovodniki, ki so ohranjeni, indeskov pa ni.

Gradivo ObLO je lažje dostopno, še posebej, ko se v letu 1955 že uvedejo šifre. Za obe občini so bile šifre podobno prirejene. Gradiva o zaplembah premoženja pa je izredno malo.

Za leto 1959: poseben delovodnik za nacionalizacije za Ormož, gradivo pa je slabše ohranjeno.

Upravi za dohodke občin Ptuj in Ormož nimata ohranjenega gradiva.

ObLO Ptuj – oddelek za gospodarstvo

Evidenca SLP

(Že v letu 1958 je spadal oddelek pod oddelek za finance, kasneje pa je bil podrejen gospodarstvu. Ko se evidenca ukine, so jo v Ptuj prenesli na kataster.)

KNJIGE

Imenik bivših lastnikov

A – Ž: vsebuje naslednje rubrike: zaporedna številka, številka parcele, priimek in ime bivšega lastnika, katastrska občina, 1. agrarna reforma, 2. zaplemba, 3. nacionalizacija /stara, nova/, 4. razlastitev, 5. KZS, 6. arondacije /dar, skupno/, 7. ostali načini /kupne pogodbe in menjalne, razno/, pri vseh so vpisane številke odločb po zbirki listin.

Register zemljišč v splošni rabi

se je vodil po katastrskih občinah Apače – Žetale. Rubrike so podobne, le da gre za vpise cest, potov, potokov ter druge neplodne zemlje, ki je nekoč

že bila državna lastnina, ali pa je na novo pridobljena v nekem postopku, zaplembi, zamenjavi, nacionalizaciji.

Vpisnik zbirke listin

V ta vpisnik so vpisane listine po zaporednih številkah, zaporedna številka, listina, številka, datum, organ, ki je listino izdal, kratka vsebina listine: 1. 2/45, 27. 8. 1945, okrajna zaplembna komisija Ptuj, zaplemba Albrecht Hermina 18. vl., k. o. Ptuj, DN št. 6825.

Register za gozdna zemljišča

V ta vpisnik so po katastrskih občinah vpisani gozdovi. Obrazce za ta register je bil posebej tiskan in poenoten.

Najpomembnejša je prav gotovo rubrika kamor so vpisovali, kdo je upravitelj gozdne površine, oz. komu je bila dodeljena.

GEODETSKA UPRAVA PTUJ, KATASTER

1848 – 1945

1945 – 1970: 429 škatel, 60 tm, popis

V letošnjem letu je arhiv prevzel novejši del katastrskega operata za obdobje po vojni. Poleg vseh običajnih kategorij gradiva, ki jih takšen operat ima, je pomembno omeniti **spremembene izkaze** z vpisnikom, kar je v bistvu zbirka listin, odločb in sklepov, na podlagi katerih so se na katastru vnašale spremembe, vrisi, vpis novih lastnikov zemlje itd.

Ker so mnogokrat same listine izgubljene, je pomembno, da najdemo v tiskanem obrazcu spremembni izkaz, v katerem je vpisan dokument, dnevno številko iz zemljiške knjige in številko naznanilnega lista.

Zgodovinski arhiv Ptuj za Ormož po letu 1945 še ni prevzel gradiva.

SODNI FONDI

Zemljiška knjiga Ptuj nima odloženih tovrstnih odločb med navedenimi spisi zbirke listin, temveč jih hrani isto posebej. Zaplembe, agrarne zadeve in nacionalizacije se še danes smatrajo za zadeve, ki jih je po nekem navodilu iz neznanega leta potrebno hraniti ločeno od drugih listin.

MESTNA OBČINA PTUJ (1941 – 1945)

OKUPACIJSKA UPRAVA

Ta fond vsebuje po dosjehih urejene ter s posebnim delovodnikom vodene spise vseh zaplenjenih posesti iz obdobja okupacije.